

Zatiranje ambrozije na kmetijskih zemljiščih

Povzetek

V zadnjih letih se srečujemo s številnimi tujerodnimi invazivnimi rastlinami ne samo na nekmetijskih zemljiščih, temveč tudi na kmetijskih zemljiščih travnikih in njivah.

V članku sem hotela opozoriti na pojav ambrozije in možne načine preprečevanja in širjenja teh populacij in hkrati slikovno prikazati pojav ambrozije na terenu na nekaterih kmetijskih kulturah. Iz posnetkov, ki sem jih naredila pred časom je razvidno, kako se ambrozija začne pojavljati na robovih njiv in kako hitro še širi v notranjost prav v tem času. Pojav invazivnih rastlin je zelo nevarna in trdovratna zadeva, tako za okolje in ljudi, zato moramo zelo hitro ukrepati in odstraniti vse rastline.

V zadnjem času moramo dati velik pomen in poudarek zatiranja ambrozije na mejnih zemljiščih, ki se nahajajo med transportno infrastrukturo in kmetijskimi zemljišči. Če jih nihče ne vzdržuje, so lahko pomembni viri širjenja ambrozije na kmetijska zemljišča, zato morajo tudi pridelovalci investirati svoj delež v vzdrževanje tega pasu.

Več težav in dela je z rastlinami, ki so ob njivskih robovih že v predelu njiv, kjer se zaradi dobre založenosti tal s hranili ter manjše konkurence s strani gojenih rastlin ter drugih plevelov se v zadnjem času rastline ambrozije zelo uspešno razvijajo. Že v začetku poletja lahko dosežejo 1 m ali več, zaradi česar jih s selektivnimi herbicidi ne moremo več uspešno uničiti, med gojenimi rastlinami pa jih praviloma ne moremo mulčiti ali kositi. Takšne rastline je potrebno v času vse do žetve mehansko uničiti, tudi ročno, če ni drugih možnosti. Tako bomo preprečili širjenje z robov in nadalje po celotni njivi.

V nadaljevanju nekaj besed ob pojavu in o zatiranje pelinolistne ambrozije v krompiriščih, posevkih oljnih buč, žitnih strniščih, strniščnih posevkih in posevkih ajde

Zatiranje pelinolistne ambrozije v posevkih krompirja

- tekmovalna sposobnost krompirja do pelinolistne ambrozije je v prvem delu rastne dobe velika;
- pri velikih populacijah ambrozije je priporočljiva uporaba talnega herbicida, enkratna uporaba listnega herbicida po vzniku in vsaj dvakratno osipavanje;

- na močno zapleveljenih njivah in njivah, prizadetih od suše, je potrebno pospešiti spravo krompirja, da seme ambrozije ne dozori pred spravilom;

Pri nadaljnjem povečevanju populacij lahko tudi krompirišča v drugem delu rastne dobe, če krompir ni pravočasno pospravljen, postanejo kolobarni člen, kjer pride do povečevanja talne semenske banke ambrozije;

- ker razpoložljivi talni herbicidi niso visoko učinkoviti, je potrebno v primeru velikih populacij ambrozije uporabiti kombinacijo aktivnih snovi rimsulfuron in bentazon v najbolj poznem možnem terminu, ali izvesti split aplikacijo (herbicid, okopavanje, herbicid, okopavanje);

- kot visoko učinkoviti pristopi za zelo močno zapleveljene njive se na primer štejejo:

1. uporaba talnega herbicida takoj po sajenju vendar pred vznikom plus osipavanje posevka

2. pelinolistno ambrozijo je možno kakovostno zatreti tudi z dvakratnim pred vznikom krompirja in trikratnim osipavanjem po vzniku krompirja, sveda če imamo tla, ki jih je možno enostavno obdelovati.

Slika1: Močno zapleveljena njiva z ambrozijo

Slika 2: Pojav ambrozije v krompirju ,17.07.2015

Zatiranje pelinolistne ambrozije v posevkih buč

- pri njivah, kjer talne semenske banke omogočajo vznik več kot 20 rastlin ambrozije na m², lahko pričakujemo težave pri zatiranju in zato načrtujemo tudi obsežne mehanske ukrepe zatiranja. Na njivah, kjer talne semenske banke omogočajo vznik več kot 100 rastlin ambrozije na m², setev buč ni priporočljiva. Neuspešno zatiranje v neposredni bližini hiš pomeni povečano ogrožanje zdravja ljudi;

- s herbicidi, ki so pri nas na voljo za uporabo v posevkih buč, ni možno povsem učinkovito zatreti ambrozije, zato je potrebno uporabiti optimalne kombinacije herbicidov in izvesti intenzivno večkratno okopavanje (branje, prečesavanje, ...) ali tudi uporabiti alternativne metode gojenja buč (npr. sajenje sadik v mrtve zastirke ali direktna setev v zastirke, ki jih ustvarimo s večkratnim valjanjem predposevka);

- pri uporabi herbicidov je zelo pomembno, da kakovostno obdelamo tla, da so buče posejane v optimalno globino in da imajo tla optimalno vlažnost. Ker je učinkovitost herbicidov nizka, morajo biti uporabljeni v najbolj optimalnih razmerah;
- priporočljivo je uporabiti mešanice dveh ali treh talnih herbicidov skupaj, ker s tem nekoliko povečano stopnjo učinkovitosti;
- prvo okopavanje opravimo, ko rastline ambrozije, ki jih herbicidi niso zatrli, dosežejo dva prava lista in okopavanje potem ponavljamo vsaj trikrat ali več, dokler vreže dopuščajo prehod s traktorjem. Potrebna je prilagoditev medvrstne razdalje sajenja. V tujini se je uveljavilo sajenje na ozke medvrstne razdalje, da se lahko uporablja sodobne tipe okopalnikov in traktorje s prilagojeno medosno razdaljo, hkrati pa se poveča tekmovalna sposobnost buč;
- prvo ročno puljenje preživelih rastlin ambrozije v vrsti (kje ni možno izvesti okopavanja) izvedemo, ko ambrozija doseže višino 30 cm (konec junija). Takrat je ročno puljenje hitro in enostavno ter brez velikega napora;
- pozneje, v roku 3-4 tednov se ročno puljenje ponovi.

Slika 3: Pojav ambrozije ob robu njive v posevku oljnih buč, 20.07.2015

Zatiranje pelinolistne ambrozije na žitnih strniščih

Neobdelana žitna strnišča predstavljajo zelo pomembno mesto hitrega povečevanja populacij ambrozije. Po žetvi dobijo rastline ambrozije svetlobo in pričnejo s hitro rastjo in kakšen mesec po žetvi že cvetijo. Če posejemo strniščne dosevke, izvedemo vsaj minimalno obdelavo tal, ki povzroči tolikšne poškodbe rastlin ambrozije, da se te ne obnovijo. Če bomo plevele na neobdelanih strniščih zatirali s herbicidi na podlagi aktivne snovi glifosat, počakamo vsaj 3 tedne po žetvi, da trajni pleveli in ambrozija razvijejo dovolj obsežno listno površino, da je zagotovljen obsežen vstop herbicida v rastline.

Zatiranje pelinolistne ambrozije v strniščnih posevkih

V nekaterih primerih se lahko ambrozija masovno razvije tudi v strniščnih posevkih. Če ne ukrepamo, lahko cveti in oblikuje seme pred obdobjem spravila pridelka (npr. ajda). V takšnih primerih je potrebno izvesti mehansko zatiranje. Potrebno je zagotoviti dovolj veliko gostoto strniščnega dosevka in hiter razvoj. Pomembno je, da ne izgubimo potrebne vlage za hiter začetni razvoj dosevkov.

Zatiranje pelinolistne ambrozije v posevkih ajde

Posebno težavo predstavljajo posevki ajde, pri katerih nimamo dobrih možnosti niti za mehansko zatiranje niti za kemično zatiranje. Na njivah zapleveljenih z ambrozijo, ni priporočljivo sejati ajde, ker se pogosto zgodi, da ambroziji uspe oblikovati seme pred spravilom ajde. Podatki iz prakse kažejo, da je setev neočiščenega semena ajde ponekod prispevala k temu, da se je ambrozija prvič pojavila v okoljih, kjer je prej ni bilo. Če je možno, pri začetnih populacijah ambrozije v posevkih ajde opravimo ročno puljenje.

Vsi imetniki zemljišč morajo v skladu z Odredbo o ukrepih za zatiranje škodljivih rastlin iz rodu *Ambrosia* (Uradni list RS št. 63/2010) sami odstranjevati pelinolistno ambrozijo in druge vrste s koreninami vred ali odstraniti njihov nadzemni del na način, da se škodljiva rastlina več ne obraste. Prav tako morajo imetniki zemljišč opraviti nadaljnja redna opazovanja zemljišč v rastni dobi do konca septembra.

Viri podatkov:

- Fakulteta za kmetijstvo in biosistemske vede Univerze v Mariboru
- Slike iz terena

Pripravila , Cvetka Bunderla, KGZS-KGZ-Ptuj, KSS –Lenart